

Miðvikudaginn 8. apríl 1964.

Nr. 132/1963. **Kaupfélag Skagfirðinga**

(Guðmundur Ásmundsson hrl.)

gegn

**Bæjarstjóranum á Sauðárkróki f. h. bæjar-
sjóðs** (Guttormur Erlendsson hrl.).

Dómenndur:

hæstaréttardómararnir Þórður Eyjólfsson, Árni Tryggvason, Giz-
ur Bergsteinsson og Jónatan Hallvarðsson og Einar Arnalds
yfirborgardómari.

Útsvarsmál. Endurgreiðsla.

Dómur Hæstaréttar.

Guðbrandur Ísberg, skipaður setudómari í máli þessu, hefur kveðið upp héraðsdóminn.

Áfrýjandi hefur skotið málinu til Hæstaréttar með stefnu 3. október 1963. Krefst hann þess, að stefnda verði dæmt að greiða honum kr. 360.672.00 ásamt 6% ársvöxtum af kr. 71.689.00 frá 10. febrúar 1960 til 22. febrúar s. á., en 10% ársvöxtum frá 22. febrúar 1960 til 15. október s. á., 10% ársvöxtum af kr. 157.672.00 frá 15. október 1960 til 28. desember s. á., en 8% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá 28. desember 1960 til 3. október 1961 og af kr. 360.672.00 frá þeim degi til greiðsludags. Svo krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnda í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar af áfrýjanda fyrir Hæstarétti.

Á fundi niðurjöfnunarnefndar Sauðárkróks hinn 11. ágúst 1960 var ákveðið, að niðurjöfnun útsvara í kaupstaðnum fyrir árið 1960 skyldi hagað eftir álagningarreglum „kaupstaðaskala útsvarslaganna“, þ. e. 6. gr. laga nr. 43/1960, sem gengið höfðu í gildi hinn 9. júní s. á. Samþykkt var, að útsvar af veltu í verzlun og iðnaði skyldi vera 1½%. Nefndin ákvað enn fremur, „að komi til þess, að hægt sé að lækka útsvör, er lagt hefur verið á skv. ofangreindum reglum, komi sú lækkun eingöngu á útsvör einstaklinga, en ekki veltugjöld“.

Hinn 13. ágúst 1960 hafði nefndin lokið niðurjöfnun útsvara. Var þá jafnframt ákveðið, að útsvör skyldu lækkuð um 38% frá útsvarsstiga.

Álagning útsvars á áfrýjanda fór fram með þessum hætti:

A. Tekjuútsvar.

1. Gjaldstofn samkvæmt framtali kr. 94.054.27
 2. Hækkun vegna offærðs frádráttar samvinnuskatts á rekstrarreikningi — 11.847.00
-

Gjaldstofn til álagningar kr. 105.901.27

Samkvæmt þessu nam tekjuútsvar, sbr. 6.

gr., a, 2, laga nr. 43/1960 kr. 24.300.00

B. Veltuútsvar.

Í framtali áfrýjanda var heildarvelta hans árið 1959 talin kr. 27.408.312.64. Nefndin lagði framtalið óbreytt til grundvallar veltuútsvarinu, og nam það, miðað við 1½% af veltunni kr. 411.100.00

Samtals nam útsvarið kr. 435.400.00

Ekki var í þetta sinn lagt neitt eignarútsvar á áfrýjanda.

Útsvarsálagningin var tilkynnt áfrýjanda og þess látið getið, að gjaldandi, sem skuldlaus sé við bæjarsjóð 15. október, fái 10% afslátt af útsvari sínu.

Áfrýjandi kærði útsvar þetta til niðurjöfnunarnefndar hinn 1. september 1960 og krafðist lækkunar þess af eftirgreindum ástæðum.

1. Áfrýjandi taldi, að lækka bæri útsvarið um 38%, þar sem útsvör sumra útsvarsaðilja hefðu verið lækkuð þannig, en slík lækkun ekki látin ná til útsvars hans. Sé þessi aðferð óheimil samkvæmt ákvæðum 11. gr. laga nr. 43/1960.

2. Þá telur áfrýjandi, að óheimilt hafi verið að hækka gjaldstofn tekjuútsvarsins vegna framangreinds frádráttar á samvinnuskatti.

3. Loks kvartar áfrýjandi undan því, að við ákvörðun

veltuútsvars hafi sami hundraðshluti verið lagður á alla vörusölu án tillits til tegundar vörunnar, en ekki gerir hann nánari grein fyrir þessu né tölulegri lækkun útsvars af þeim sökum.

Ekki verður séð, að niðurjöfnunarnefndin hafi að sinni úrskurðað kæru áfrýjanda samkvæmt 1. málsg. 22. gr. laga nr. 66/1945 né heldur tilkynnt honum samkvæmt 2. málsg. sömu greinar, að kæru hans yrði ekki sinnt. En hinn 17. desember 1960 tilkynnti formaður niðurjöfnunarnefndar áfrýjanda með tilvísun til útsvarskærunnar frá 1. september, að hann hefði falið nafngreindum endurskoðanda að athuga ýmis atriði í bókhaldi áfrýjanda.

Skýrsla endurskoðandans um bókhaldsathugunina er dagsett 26. desember 1960. Taldi hann, að framtali áfrýjanda væri áfátt í ýmsum greinum. Með hliðsjón af skýrslu þessari tók niðurjöfnunarnefnd útsvarsálagningu á áfrýjanda til meðferðar af nýju hinn 30. desember 1960. Ákvað hún, að álagningarstofnar til útsvars áfrýjanda skyldu taldir þannig:

A. Gjaldstofn tekjuútsvars	kr. 1.457.681.57
B. Gjaldstofn veltuútsvars	— 29.273.954.88
C. Gjaldstofn eignarútsvars	— 2.444.424.52

Samkvæmt þessu var útsvar áfrýjanda ákveðið:

A. Tekjuútsvar, að frádreginni 38% lækkun	kr. 266.500.00
B. Veltuútsvar	— 439.100.00
C. Eignarútsvar, að frádreginni 38% lækkun	— 20.600.00

Útsvar lagt á í desember 1960, samtals kr. 726.200.00

Áfrýjanda var tilkynnt þessi breyting á útsvari hans með bréfi, dags. 31. desember 1960. Hinn 10. janúar 1961 kærði áfrýjandi útsvarið til niðurjöfnunarnefndar. Krafðist hann 1) að felld yrði niður hækkun sú, sem gerð var á útsvarinu í desember 1960, og 2) að lækkuð yrði útsvarsfjárhæð samkvæmt aðalniðurjöfnun í ágúst 1960, svo sem hann hafði áður gert kröfu til. Niðurjöfnunarnefndin úrskurðaði á fundi 23. janúar 1961, að útsvarið skyldi standa óbreytt.

Næst kærði áfrýjandi útsvarið til yfirséðanefndar hinn

25. janúar 1961. Á fundi 21. febrúar 1961 úrskurðaði yfirskattanefndin gjaldstofna útsvarsins þannig:

- A. Gjaldstofn tekjuútsvars var lækkaður í kr. 1.000.630.95
 B. Gjaldstofn veltuútsvars skyldi óbreyttur — 29.273.954.88
 C. Gjaldstofn eignarútsvars var lækkaður í — 1.989.373.90
- Samkvæmt þessu ákvað yfirskattanefndin útsvarið þannig:
- A. Tekjuútsvar, að fráðregnum 38% kr. 181.527.00
 B. Veltuútsvar — 439.100.00
 C. Eignarútsvar, að fráðregnum 38% — 17.773.00

Samtals kr. 638.400.00

Áfrýjandi skaut úrskurði yfirskattanefndar til Ríkisskattanefndar, en hún staðfesti hann að niðurstöðu til. Nemur hækkun sú, sem gerð var á útsvari áfrýjanda eftir aðalniðurjöfnun í ágúst 1960, kr. 203.000.00.

Frá útsvari áfrýjanda kr. 638.400.00
 dregst afsláttur vegna greiðslu 14. október
 1960, 10% af kr. 435.400.00 — 43.540.00

Eftir verða kr. 594.860.00

Þessa fjárhæð hefur áfrýjandi greitt þannig:

1. Hinn 14. október 1960 kr. 391.860.00
 2. Hinn 3. október 1961 — 203.000.00 kr. 594.860.00

Í máli þessu telur áfrýjandi, að honum beri aðeins að greiða veltuútsvar, og megi hámark þess ekki fara fram úr 2% af kr. 27.408.312.64, sbr. síðustu málsg. 6. gr. laga nr. 43/1960, en þannig reiknað yrði útsvarið kr. 548.166.00
 Þar frá beri að draga 38% — 208.303.00

Kr. 339.863.00

Einnig beri að draga þar frá afslátt, 10% .. — 33.986.00

Rétt útsvarsálagning að ætlan áfrýjanda kr. 305.877.00

Krafa áfrýjanda í málinu er þannig til orðin:

I. Krafa um endurgreiðslu samvinnuskatts, sem á var lagður fyrir rekstrarárið 1959 og greiddur 10. febrúar 1960	kr. 71.689.00
II. Krafa um endurgreiðslu á ofgreiddu útsvari, þ. e. kr. 594.860.00 ÷ kr. 305. 877.00	— 288.983.00
Samtals kr. 360.672.00	

Um I.

Í upphafsákvæði og 2. og 3. tölulið 38. gr. laga um samvinnufélög nr. 36/1921 var svo fyrir mælt, að þangað til gagngerð endurskoðun á löggjöfinni um tekjur sveitar- og bæjarsjóða hefði farið fram, skyldu samvinnufélög greiða til þeirra útsvör af arði, sem leiðir af skiptum við utanfélagsmenn, eftir sömu reglum og kaupmenn á staðnum, og skatt, allt að 2% af virðingarverði þeirra húsa, sem félagið notar við starfrækslu sína. Þessi ákvæði voru síðar tekin óbreytt upp í 41. gr. laga um samvinnufélög nr. 46/1937, sbr. og 6. gr. A, II, 2 útsvarslaga nr. 66/1945. Það er engum vafa bundið, að fyrirmælin um húsaskattinn (samvinnuskattinn) hafi verið sett til að bæta sveitar- og bæjarfélögum upp að nokkru, að samvinnufélögin voru laus við að greiða þeim útsvar af arði, sem leiddi af skiptum við félagsmenn. Var skatturinn í eðli sínu útsvarsgreiðsla til sveitar- og bæjarfélaga. Með lögum nr. 43/1960, sem tóku gildi 9. júní s. á., eins og fyrr var getið, var gerð ný skipan á gjaldskyldu samvinnufélaga til sveitar- og bæjarsjóða. Meðal annars voru ákvæði 3. töluliðs 41. gr. laga nr. 46/1937 um samvinnuskatt felld úr gildi, en samvinnufélögum gert að greiða útsvar af veltu með sama hætti og öðrum gjaldendum.

Svo sem fyrr var greint, nam skattur áfrýjanda samkvæmt 3. tölulið 41. gr. laga nr. 46/1937 fyrir rekstrarárið 1959 kr. 71.689.00, og galt áfrýjandi hann hinn 10. febrúar 1960. Vegna tilkomu laga nr. 43/1960 var einnig lagt almennt veltuútsvar á áfrýjanda fyrir sama rekstrarár. Telur

áfrýjandi slíka tvöfalda gjaldálagningu til bæjarsjóðs af sama rekstri hafa verið óheimila. Í lögum nr. 43/1960 er að vísu ekki berum orðum tekin afstaða til þessa mál-efnis, en ekki er ástæða að ætla, að tilgangur löggjafans hafi verið, að samvinnufélög greiddu fyrir eitt einstakt ár bæði samvinnuskatt og veltuútsvar, svo sem að framan greinir. Verður að skýra lögin þannig, samkvæmt tildrögum þeirra og eðli málsins, að leggja hafi átt veltuútsvar á félögin árið 1960, en að samvinnuskattur vegna rekstrarins árið 1959 félli þá niður, ef hann var ógoldinn, en væri ella dreginn frá útsvarsfjárhæð. Af hálfu stefnda hefur því verið haldið fram, að þar sem greiðsla á samvinnuskatti áfrýjanda hafi verið fyrirvaralaus, þá sé ekki skylt að endurgreiða hann. En þegar af þeirri ástæðu, að engin efni voru til hinn 10. febrúar 1960 að binda greiðsluna neinum fyrirvara og réttur áfrýjanda til að fá skattinn dreginn frá útsvari kom ekki til sögu fyrr en með setningu laga nr. 43/1960, þá verður þessum mótbárum stefnda ekki sinnt.

Um II.

1. Áfrýjandi heldur fram, að fella beri niður með öllu hækkun þá, kr. 203.000.00, sem skattanefndir gerðu á útsvari hans eftir aðalniðurjöfnun í ágúst 1960, með því að niðurjöfnunarnefnd hafi ekki gætt fyrir mæla í 1. málsg. 22. gr. laga nr. 66/1945 um að tilkynna honum fyrirhugaða hækkun, áður en hún var framkvæmd. Af hálfu stefnda er því borið við, að hækkunin hafi verið ákveðin samkvæmt heimild í 2. tölulið 25. gr. nefndra laga, en þar sé ekki getið neinnar tilkynningarskyldu. Auk þess hafi áfrýjandi mátt ráða af bókhaldsathugun þeirri, sem fram fór á vegum niðurjöfnunarnefndar í desember 1960, að nefndin hefði í hyggju að taka útsvarsálagninguna til nýrrar meðferðar. Telja verður það hafa verið meginreglu í útsvarslögunum nr. 66/1945, sbr. og nú síðustu málsg. 42. gr. laga nr. 69/1962, að skylt sé að gera aðilja viðvart, áður en framtali hans er breytt honum í óhag og honum veitt færi á að skýra málið frá sínu sjónarmiði og bera fram ný gögn, ef svo ber undir, sbr. ákvæði 5. gr. 18. gr. og 22. gr. laga nr.

66/1945. Skiptir þetta gjaldþegn miklu máli, þar sem óhægari er aðstaða hans til að fá þegar ákveðið útsvar lækkað en að koma í veg fyrir of háa álagningu með skýringu á framtali sínu. Niðurjöfnunarnefnd gætti ekki þessarar skyldu um tilkynningu, og ber því að telja umrædda hækkun á útsvari úfrýjanda ógilda.

2. Kemur þá til athugunar útsvarsálagningin í ágúst 1960 og mótbárur þær, sem áfrýjandi hefur uppi í sambandi við hana.

A. Tekjuútsvar. Tekjur samkvæmt	
framtali áfrýjanda námu	kr. 94.054.27
Áfrýjandi taldi til frádráttar tekjum ársins 1959 kr. 59.139.00 vegna greidds samvinnuskatts 1960. Þar sem áfrýjandi fær heimild til að draga skattinn í heild frá útsvari 1960, þá verður frádráttur hans frá tekjum ekki jafnframt leyfður. Hækkar gjaldstofninn því um	
	— 59.139.00

Gjaldstofn tekjuútsvars samtals kr. 153.193.27

Tekjuútsvar af fjárhæð þessari samkvæmt 6. gr., a, 2, laga nr. 43/1960, að frádregnum 38%, verður kr. 23.844.00.

B. Veltuútsvar. Áfrýjandi taldi fram heildarveltu til álagningar kr. 27.408.312.64. Niðurjöfnunarnefnd ákvað veltuútsvar $1\frac{1}{2}\%$ af þessum gjaldstofni, en synjaði áfrýjanda um 38% lækkun á þessum hluta útsvarsins. Telur stefndi, að heimilt hafi verið eftir 8. gr. laga nr. 43/1960 að ákveða veltuútsvarið $2\frac{1}{2}\%$ af gjaldstofni, með því að sá hundraðshluti hafi verið lagður á sams konar veltu árið 1959. Nú hafi álagning aðeins verið ákveðin $1\frac{1}{2}\%$, og hafi áfrýjandi því notið lækkunar á veltuútsvari sínu sem svari til 38%. Á þetta verður ekki fallizt. Samkvæmt síðustu málsg. 6. gr. laganna mátti álagning á þá veltu, sem hér ræðir um, ekki fara fram úr 2%, og takmarkast það ákvæði ekki af reglum 8. gr. Áfrýjandi átti eftir 11. gr. laganna rétt til sömu lækkunar á veltuútsvari sínu sem almennt var veitt á tekjuútsvari og eignarútsvari. Þykir því bera að taka til

greina kröfu áfrýjanda um, að veltuútsvar hans verði ákveðið 2% af gjaldstofni, en síðan lækkað um 38%. Nemur fjárhæð veltuútsvars þannig reiknað kr. 339.863.00.

Samkvæmt framansögðu nemur tekjuútsvar og veltuútsvar áfrýjanda samtals, sbr. og 12. gr. laga nr.

43/1960 kr. 363.700.00
Frá dregst 10% afsláttur af kr. 363.700.00 — 36.370.00

Útsvar, sem áfrýjanda ber að greiða kr. 327.330.00

Áfrýjandi hefur greitt samvinnuskatt, kr.

71.689.00, og útsvar, kr. 594.860.00, samtals kr. 666.549.00

Þegar frá eru dregnar — 327.330.00

kemur fram, að áfrýjandi hefur ofgreitt .. kr. 339.219.00

Ber stefnda samkvæmt 27. gr. laga nr. 66/1945, sbr. nú 58. gr. laga nr. 69/1962, að endurgreiða áfrýjanda þá fjárhæð ásamt vöxtum, eins og í dómsorði greinir. Rétt þykir, eins og atvikum málsins er háttað, að málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, bæjarstjórinn á Sauðárkróki f. h. bæjarsjóðs, greiði áfrýjanda, Kaupfélagi Skagfirðinga, kr. 339.219.00 ásamt 9% ársvöxtum af kr. 143.389.00 frá 15. október 1960 til 29. desember s. á., 7% ársvöxtum frá þeim degi til 3. október 1961 og 7% ársvöxtum af kr. 339.219.00 frá þeim degi til greiðsludags.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti falli niður.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur aukadóms Sauðárkróks 17. ágúst 1963.

Mál þetta, sem var þingfest 8. þ. m. og tekið til dóms sama dag eftir árangurslausa sáttatilraun og munnlegan málflutning,

er höfðað af Kaupfélagi Skagfirðinga gegn bæjarstjóranum á Sauðárkróki f. h. bæjarsjóðs.

Upprunalega var málið höfðað og þingfest 23. október 1961 og dómur upp kveðinn í því 11. júlí 1962, en síðan áfrýjað af stefnanda til Hæstaréttar og heimvísunardómur uppkveðinn þar 8. maí 1963, en um tilefni heimvísunarinnar segir svo í forsendum dómsins:

„Meðal málsástæðna, sem áfrýjandi hafði uppi í héraði til rökstuðnings kröfum sínum á hendur stefnda, voru þær, að eignarútsvar hefði ólöglega verið lagt á áfrýjanda, m. a. vegna þess að slíkt útsvar yrði eigi lagt á samvinnufélag, svo og að þess hefði ekki verið gætt við álagningu tekjuútsvars á áfrýjanda, að einungis mætti miða við tekjur af skiptum utanfélagsmanna, og var í því efni vísað til 1. mgr. 13. gr. laga nr. 43/1960. Héraðsdómari hefur andstætt ákvæðum 193. gr. laga nr. 85/1936 látið beggja þessara málsástæðna ógetið í dómi sínum og þá ekki heldur tekið afstöðu til þeirra. Verður af þessum sökum að ómerkja hinn áfrýjaða dóm og vísa málinu heim til löglegrar meðferðar og uppsögu dóms af nýju.“

Varðandi hina fyrrgreindu heimvísunarástæðu, álagningu eignarútsvars, vísast til laga nr. 43/1960, 6. gr. 2 b. Þar segir berum orðum, að af hreinum eignum félaga greiðist þargreindur hluti af hverju þúsundi í eignarskatt. Samvinnufélögin eru þar ekki undanskilin, og ber þeim því sem öðrum félögum að greiða eignarskatt.

Um hið síðara atriðið, álagningu teknaútsvars á samvinnufélög, verður rætt síðar í sambandi við kröfur stefnanda.

Stefnandi gerir þær dómkröfur, að stefndi verði dæmdur til að greiða honum kr. 360.672.00 ásamt 9% ársvöxtum af kr. 71.689.00 frá 10. febrúar 1960 til 15. október s. á. og af kr. 157.672.00 frá 15. október 1960 til 28. desember s. á., en 7% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá 28. desember 1960 til 3. október 1961 og af kr. 360.672.00 frá 3. október 1961 til greiðsludags.

Enn fremur krefst stefnandi málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati héraðsdómsins.

Aðaldómkrafa stefnanda skiptist þannig:

Kr. 288.983.00, sem hann telur of hátt álagt útsvar, en af því voru kr. 203.000.00 greiddar með fyrirvara, og samvinnuskattur kr. 71.689.00, álagður í árslok 1959 samkvæmt þágildandi lögum, greiddur fyrirvaralaust af stefnanda 10. febrúar 1960 og færður til útgjalda í ársreikningi félagsins fyrir árið

1959. Heimildin til álagningar samvinnuskatts féll úr gildi með setningu laga nr. 43/1960, er öðluðust gildi 9. júní s. á. Í þeim lögum er ekki að finna heimild til þess, að þau yrðu látin gilda aftur fyrir sig, hvað sem um sanngirnistillit mætti segja í því sambandi. Er því eigi unnt að taka endurgreiðslukröfu stefnanda til greina, að því er þenna lið varðar.

Varðandi hækkun hins upprunalega álagða útsvars, aukaniðurjöfnun niðurjöfnunarnefndar á stefnanda, hefur hann andmælt því, að sú niðurjöfnun hafi verið lögleg, sökum þess að hún hafi ekki verið tilkynnt honum fyrirfram og honum þannig gefinn kostur þess að gefa nauðsynlegar skýringar. Stefndi hefur aftur á móti haldið því fram, að álagningu útsvars samkvæmt 1. mgr. 25. gr. laga nr. 66/1945 þurfi alls ekki að tilkynna þann veg, sem stefnandi gerir ráð fyrir. Nokkur vafi gæti leikið á um þetta atriði, en hitt er augljóst, að stefnanda stóð opin leið að tilkynna stefnda þegar í stað þessa skoðun sína og um leið neitun þess að greiða útsvarið og gefa honum þann veg tækifæri og tilefni til þess að láta fara fram lögtak á útsvarinu þá þegar á sinn kostnað og fá þann veg áfrýjunarhæfan úrskurð í málinu. Þetta gerði hann ekki. Í þess stað áfrýjaði hann úrskurði niðurjöfnunarnefndar til yfirséðanefndar og síðan til Ríkisskattanefndar, sem virðist lítt eða ekki samrýmanlegt hinum frambornu mótmælum. Loks liggur það fyrir í málinu, að eftir að stefnandi sendi niðurjöfnunarnefnd útsvarskæru sína, fer fram ýtarleg endurskoðun á öllu bókhaldi hans, framkvæmd af lög-giltum endurskoðanda, sem að sjálfsögðu tekur á móti öllum þeim upplýsingum, er stefnandi óskaði að koma að. Þessi endurskoðun, sem gerð var að tilhlutun stefnda, var ákveðin bending um það, að allir álagningarstofnar útsvarsins yrðu teknir til nýrrar athugunar. Og samkvæmt skýrslu endurskoðandans, sem stefnandi fékk í hendur, gat hann tæpast verið í vafa um, að um einhverja hækkun yrði að ræða, svo sem og varð. Þá hafði stefnandi og ótakmarkað svigrúm til þess að koma að öllum þeim upplýsingum og athugasemdum, er hann óskaði, er um málið var fjallað síðar í yfirséðanefnd og Ríkisskattanefnd. Að öllu þessu athuguðu, þykir eigi fært að taka þessi formmótmæli stefnanda til greina.

Þá hefur stefnandi og hreyft þeim formmótmælum, að niðurjöfnunarnefnd hafi við aðalniðurjöfnun útsvara 1960 jafnað niður svo hárrí upphæð, sem hún frekast mátti, og því sé aukaniðurjöfnunin (þ. e. hækkun útsvarsins) markleysa. Af hendi stefnda

er því haldið fram, að þessi skoðun fái ekki staðizt, að því er varðar aukaniðurjöfnun, sem fer fram svo og svo löngu eftir aðalniðurjöfnun. Fallast verður á, að slík ákvæði, ef fyrir hendi væru, gerðu augljóslega alla aukaniðurjöfnun óraunhæfa, og er því eigi unnt að taka þessi mótmæli stefnanda til greina.

Þá telur stefnandi, að hann hefði átt að fá, en ekki fengið, 38% afslátt af veltuútsvari hans, svo sem aðrir hafi fengið af tekna- og eignauðsvörum, miðað við útreikning samkvæmt lögleyfðum niðurjöfnunarskala, og í annan stað, að ekki geti komið til greina hærra útsvar af útsvarsskyldri veltu hans en 2%.

Samkvæmt upplýsingum, sem fyrir liggja í málinu, lagði niðurjöfnunarnefnd Sauðárkróks 2½% útsvar á veltu á árinu 1959. Samkvæmt 3. mgr. 8. gr. laga nr. 43/1960 mátti útsvar á veltu nema sama hundraðshluta, miðað við tegund gjaldstofns, sem hann var á hverjum stað 1959. Hér er um undantekningarákvæði að ræða, sem virðist aðeins muni gilda fyrir árið 1960, þó að það sé eigi tekið fram berum orðum. Samkvæmt þessu ákvæði gat niðurjöfnunarnefnd lagt á 2½% veltuútsvar 1960. En er niðurjöfnunarnefnd hafði reiknað út leyfilega álagningu, varð henni ljóst, að miðað við áætluð útgjöld væri henni óhætt að lækka álagninguna um 38%. Í stað þess að framkvæma þá lækkun hjá öllum gjaldendum, einnig hjá félögum, og þá miðað við óbreytt veltuútsvar ársins 1959, ákvað nefndin að lækka veltuútsvör félaga niður í 1½%, en sú lækkun nam sem næst 38%. Um leið var svo ákveðið, að á veltuútsvörum félaga skyldi enginn frádráttur eiga sér stað. Þó að þetta hafi verið óþörf og næsta óeðlileg umsvif, verður ekki séð, að gengið hafi verið á hlut félaganna með þessum aðgerðum, svo fremi að heimilt hafi verið að ákveða veltuútsvar félaga 2½%, en það telur rétturinn sig verða að fallast á, að hafi verið. Endurgreiðslukrafa stefnanda, sem að verulegu leyti er byggð á umræddri forsendu, verður því eigi tekin til greina að þessu leyti.

Stefnandi telur, að óheimilt hafi verið að leggja veltuútsvar á sölu mjólkurbúðar, sem rekin er af honum og sem gaf talsverðan arð. Af hendi stefnda er bent á, að hér sé um smásöluverzlun að ræða, sem ekki falli undir 1. mgr. 8. gr. laga nr. 43/1960. Rétturinn telur eigi unnt að komast hjá að fallast á þá skoðun. Hlutverk sláturhúsa er að breyta lifandi dýrum í seljanlega vöru, kjöt, skinn o. s. frv., m.ö.o. að annast fyrsta stig breytingar hráefnis í seljanlega vöru. Á sama hátt er í mjólkursamlögunum úr mjólk framleiðenda unnin gerilsneydd neyzlumjólk,

þurrmjólk, smjör, skyr o.s.frv., og öll þessi framleiðsla eða mestöll er svo afhent í umboðssölu eða smásölu á sama hátt og framleiðsla sláturhúsanna.

Sé varan seld í smásölu, skapast nýtt viðhorf með hækkuðu verði (smásöluverði) og um leið útsvarsskylda. Mun og hæpið, að nokkurn tíma sé um raunverulegt heildsöluverð gerilsneyddrar neytlumjólkur að ræða, heldur fastákveðið smásöluverð, sem færa verður verulega niður við afhendingu til mjólkurbúða, er afgreiða mjólkina til neytenda. Endurgreiðslukrafa stefnanda á þessum forsendum verður því ekki tekin til greina.

Þá telur stefnandi, að ekki hafi verið heimilt að leggja veltuútsvar á skipaafgreiðslu, er hann hefur með höndum, en þar var um verulega veltu að ræða og verulegar tekjur.

Byggir hann þessa skoðun sína meðfram á því, að mest af þessari veltu hafi stafað af viðskiptum stefnanda sjálfs, og því nánast um færsluatriði að ræða. Á þetta verður ekki fallist. Virðist augljóst, að slíkur rekstur í höndum einstaklings, sem ekki hefði annan rekstur með höndum, er blandast gæti saman við, væri veltuútsvarsskyldur. Koma þá til greina allar tekjur fyrirtækisins annars vegar, væntanlega samkvæmt fastri gjaldskrá, er gildi jafnt fyrir alla, en hins vegar útgjöld þess og ágóði af rekstrinum samkvæmt uppgjöri í árslok. Eðlismunur slíkrar starfsemi í höndum einstaklings og í höndum félags er enginn sjáanlegur með tilliti til veltuútsvars, og verður endurgreiðslukrafa stefnanda á hér umræddri forsendu því eigi tekin til greina.

Þá byggir stefnandi endurgreiðslukröfu sína meðfram á því, að honum hafi verið ranglega gert að greiða veltuútsvar af veltu Olíufélagsins h/f, sem hann hefur söluumboð fyrir á Sauðárkróki, og heldur því jafnvel fram, að félagið muni sjálft greiða slíkt úsvar á öðrum vettvangi af veltu sinni, án þess þó að færa rök að því, svo sem með því að leggja fram vottorð um það, sem hefði átt að vera auðvelt. Í 4. mgr. c-liðs 6. gr. laga nr. 43/1960 er olíuverzlun talin veltuútsvarsskyld, og má sú álagning nema allt að 3%. Hér ber því að sama brunni sem áður. Endurgreiðslukröfu stefnanda á hérnefndri forsendu er ekki unnt að taka til greina.

Þá kemur til álita sá hluti endurgreiðslukröfu stefnanda, er byggður er á því, að of hátt útsvar sé reiknað af þeim kr. 600.000.00, er endanlega var bætt við tekjur stefnanda vegna óeðlilega mikillar niðurfærslu birgða (40%) í framtali kaup-

félagsins í árslok 1959. Telur stefnandi, að af þeirri upphæð yrði ekki með réttu lagt teknaútsvar nema á 16.53% þeirrar upphæðar, þ. e. þann hluta, er jafngilti utanfélagsmannaviðskiptum kaupfélagsins, svo sem félagið telur þau vera, og vitnar í því efni til 13. gr. laga nr. 43/1960, en þar segir svo: „Samvinnufélög greiða útsvar af skiptum sínum, jafnt við félagsmenn sem utanfélagsmenn, eftir sömu reglum sem kaupmenn sama staðar, þó ekki af arði af viðskiptum félagsmanna.“ Þetta virðist bera að skilja svo, að ekki megi leggja útsvar á þann hluta tekna samvinnufélags, sem greiddur er félagsmönnum í árslok sem arður eða lagður til hliðar til útborgunar til þeirra og það þá raunverulega gert. Ef leggja ætti viðari arðsfrádráttarheimild í greinina, þá virðist hún vera í mótsögn við sjálfa sig. Það virðist þó ekki skipta máli í þessu sambandi, hvernig greinin er skilin, þar sem hér er alls ekki um venjulegan tekjulið að ræða. Reikningum ársins 1959 var lokið og útborgun arðs til félagsmanna fyrir það ár, og í mótmælum stefnanda gegn lækkuun birgðaliðsins felst óbein yfirlýsing um það, að af hinum umræddu 600.000.00 krónum beri félagsmönnum enginn arður, og engin yfirlýsing hefur komið fram um það, að rétta eigi eftir á hlut félagsmanna með aukaarðsúthlutun. Í reikningum félagsins er niðurfærsluupphæðin falin í birgðum og ekkert fram komið, sem bendi til, að á því verði nokkur breyting. Niðurjöfnunarnefnd, yfirkattanefnd og Ríkisskattanefnd virðast hafa litið svo á, að þessi sérstaki, umræddi teknaliður félli ekki undir ákvæði 13. gr. laga nr. 43/1960, að því er snertir ákvæðið um arð af félagsmannaviðskiptum, og rétturinn telur sig verða að fallast á það sjónarmið þeirra. Hér kemur og einnig til álita, að á það hefur verið lögð áherzla af stefnanda, að um teknaundanskot í framtali kaupfélagsins hafi ekki verið að ræða, því að framtalið fyrir árið 1959 hafi verið samið með sama hætti sem undanfarin ár og legið fyrir til athugunar á sama hátt og áður, án þess að gerðar hafi verið við það teljandi athugasemdir fyrr en nú. Af þessu má aftur draga þá ályktun, að undanfarin ár hafi einnig fallið undan útsvarsálagningu ýmsir verulegir tekjuliðir, svo sem tekjur af skipaafgreiðslu o. fl. Hafa þær tekjur, sem þannig hafa sloppið undan álagningu útsvars, gengið beint inn í rekstur félagsins og eru þar enn, m.a. í birgðum þess.

Af þeim ástæðum, sem hér hafa verið raktar, telur rétturinn sér ekki fært að taka endurgreiðslukröfu stefnanda til greina, byggt á skírskotun hans til 13. gr. laga nr. 43/1960.

Loks virðist vera í endurgreiðslukröfu stefnanda fólgin krafa um 10% afföll af þeim kr. 203.000.00, er hann greiddi með fyrirvara. Yfirskattaneftnd og Ríkisskattaneftnd hafa ekki talið ástæðu til að taka tillit til þessa atriðis. Og þar sem hér er um ólög-bundið atriði að ræða, telur rétturinn það liggja utan síns verk-sviðs að taka afstöðu til þess.

Samkvæmt framansögðu telur rétturinn ekki fært að taka hina umstefndu endurgreiðslukröfu til greina að neinu leyti, og ber því að sýkna stefnda, bæjarstjórnann á Sauðárkróki f. h. bæjar-sjóðs, af öllum kröfum stefnanda í máli þessu, en dæma stefn-anda samkvæmt þessum úrslitum til þess að greiða málskostnað, sem eftir atvikum þykir hæfilega ákveðinn kr. 8.000.00.

Dómsorð:

Stefndi, bæjarstjórnin á Sauðárkróki f. h. bæjarsjóðs, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Kaupfélags Skagfirð-inga, í máli þessu.

Stefnandi greiði stefnda kr. 8.000.00 í málskostnað.

Dóminum ber að fullnægja undir aðför að lögum.

Föstudaginn 10. apríl 1964.

Nr. 77/1963. **Gjaldheimtan í Reykjavík**

(Tómas Jónsson hrl.)

gegn

Sjómannadagsráði f. h. Laugarásbíós

(Magnús Thorlacius hrl.).

Dómenndur:

hæstaréttardómararnir Þórður Eyjólfsson, Árni Tryggvason, Giz-ur Bergsteinsson og Jónatan Hallvarðsson og Ármann Snævarr prófessor.

Lögtaksmál. Aðstöðugjald.

Dómur Hæstaréttar.

Sigurður Grímsson borgarfégeti hefur kveðið upp hinn áfrýjaða úrskurð.

Áfrýjandi hefur áfrýjað máli þessu með stefnu 11. júní